

“Sok-e a zenekar, avagy kevés?”

Kerekasztal-beszélgetés a nem állami fenntartású fővárosi együttesek helyzetéről

Réfi Zsuzsanna

A Magyar Zenei Tanács idei első szakmai napján, május elején elsőként a főpolgármester-jelöltek kulturális területért felelős szakembereinek beszélgetésén vehettek részt az érdeklődők, az eszmecsere moderátora Zsoldos Dávid volt, majd ezt követően a nem állami fenntartású budapesti zenekarok helyzetéről kapott körképet a BMC-ben összegyűlt közönség. Ács Péter, a Danubia Zenekar ügyvezetője, Hollerung Gábor, a Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar ügyvezető zeneigazgatója, Lendvai György, a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének elnöke, a MÁV Szimfonikusok ügyvezető igazgatója, valamint Pröhle Gergely, a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége felügyelőbizottságának elnöke a büdzsék összetétele mellett arról is szót ejtett, miért érzik károsnak a mostanra kialakult helyzetet, s mindennek milyen következményei lehetnek.

“Sok-e a zenekar, avagy kevés?- ismételte meg elsőként **Tóth László**, a Budapesti Filharmónia Társaság elnöke, a kerekasztal-beszélgetés moderátora a főpolgármester-jelöltek kulturális területért felelős szakembereinek feltett kérdést, s emellett az egyes együttesek finanszírozási arányairól is érdeklődött.

“*Nem tudom, mi a sok vagy kevés - válaszolt **Lendvai György** - Ha megnézzük a hasonló nagyságú városokat, akkor sok zenekarunk van, hála Istennek, de azon a véleményen vagyok, hogy minél több, annál jobb. Természetesen egy zenekar fenntartása sok pénzbe kerül, annak, hogy több együttesünk legyen, az szab határt, hogy tudjuk-e ezeket finanszírozni. A külföldi vendégeinket egyébként nemcsak az kápráztatja el, hogy hány zenekarunk van, hanem az is, hogy estéről estére, a Müpától kezdve az Operán át a Zeneakadémiáig, mindenütt telt házak előtt muzsikálnak, ezért is kultúrában gazdag város Budapest. Persze azért, hogy megteljen a nézőtér, egyre többet kell tennünk. Amíg telt házzal játszunk, addig sok zenekar van, és ez így van jól. Arról pedig, hogy egy zenész hány zenekarban játszik, a szövetségből kértünk adatokat, és kiderült, a zenészek három-négy százalékának van állása más zenekarnál is. A szimfonikus zenekarban azonban bizonyos arányokat meg kell tartani... Vannak fél álláshelyek is, érthető hát, hogy így máshol is állást vállal az adott muzsikus. De azt mondani, hogy Budapesten négy zenekarra való zenész van, ez rosszindulatú állítás.*”

A finanszírozási arányokról azt mondta el, hogy a MÁV Szimfonikusoknál körülbelül 35 % érkezik a fenntartótól, 40 -45% az államtól, a többi pedig saját bevétel.

“*Köztudomású, hogy nekem kicsit más a véleményem a dolgokról - vette át a szót **Hollerung Gábor** - erre a kérdésre nem azt a választ kell megadni, hogy sok vagy kevés, hanem azt, hogy mit csinál. Erre szüksége van az országnak, a városnak, a jövőnek, a nemlétező ifjúságnak? Megint más kérdés, hogy elmondhatatlanul konzervatív a gondolkodás, a beskatulyázottság. Vannak emberek, akik rólunk, - még 30 év után is - azt hiszik, ifjúsági zenekar vagyunk. A magyar zenei életben sok megmondó ember akad, aki soha egyetlen másik zenekart nem hallgatott meg, mégis megmondja, ki jó és ki nem... Ezek jelentős gondok. S van néhány együttes, amely megöregedett. Nem korban, vagy a muzsikuskok lelkében, hanem mindabban, amit csinál - vagy nem csinál... Jó volna, ha ezekre a kérdésekre választ tudnánk adni, de nem fogunk, mert a budapesti zenekarok együttműködése gyakorlatilag megszűnt... Nem tudtunk ezekről a dolgokról soha értelmes beszélgetést folytatni, mindenkinek csak a saját dolgáról van víziója, amit értelemszerűen hibátlannak gondol. Aztán az, hogy a valóság miként tükrözi vissza mindezt, és mikor látunk egy csúnya tükröt, más kérdés. Csak drukkolok, hogy ez minél később következzen be, miközben sok mindent megteszünk azért, hogy ezekre a kérdésekre mihamarabb súlyos és fájdalmast választ kelljen adni...*”

Finanszírozás terén mi a felháborodottság tárgyát képeztük három éven keresztül, mert az állami támogatásunk elég magas összeg volt, 760 millió forint. Azért azokkal a kollégákkal, akik kommunikatívák voltak - a Pannon és Győri Filharmonikusok, letettük az összes részletet az asztalra. Hasonló nagyságú, teljesítményű együttesek, és amikor kiszámoltuk, hogy ki mennyit kap az államtól, az önkormányzattól és mennyi a bevétele, kiderült: ugyanannyi pénzből gazdálkodunk...

Idén támadás ért minket a Danubiával, túlélhetetlenül durva elvonás, s ez bizonyosan nem a kormányzat döntése... Ez a sügás is a szakmából jött. Úgy vélem a szűkülő, romló feltételrendszer közepette - ami idén is érzékelhető lesz - nem fogunk tudni ezekre a kérdésekre jó válaszokat adni. Ráadásul nem vagyunk képesek egymással arról sem beszélni, hogy az adatok - legalább önmagunk számára - összevethetőek legyenek. Öt éve mondogatom, de hiába...

Nálunk 2 milliárd forint volt korábban a büdzsé végső összege, amiben benne volt a 760 millió forintos kiegészítő támogatás, a 20 százalékos bérfejlesztés, az előadó-művészeti törvény szerinti támogatás és az önkormányzattól kapott, 100 milliós támogatás - ami a saját lehetőségeinkhez mérten kiemelkedő nagyságú -, valamint a több mint 400 millió forintos saját bevétel.

Lehet persze kevesebből is gazdálkodni, de nekünk egy hónapban 100 millió forint a 118 alkalmazott fizetése. Közben a központilag finanszírozott együtteseknél nincs olyan, hogy ne tudnának bért fizetni... Sajnos nem volt soha válaszunk arra, hogyan érjük el, hogy kiszámítható legyen a zenekarok támogatása, s inkább mindenki a saját útján indult el... “

*“Összetett szakma a miénk. Ha munkáltatóként nézem, támogatások tekintetében, sok a zenekar - folytatta **Ács Péter** - ha a felkéréseket, azt, hogy még mindig mennyi érkezik egy-egy együtteshez, akkor nem sok. Erre nem lehet így válaszolni... Ez egy helyzet, se a politika, se a kerületi vezetések nem merik felvállalni, hogy állást foglaljanak. Mindenki megtalálja a maga munkáját. S ezen kívül még nagyon sok zenekar működik. Nem az a gond, hogy hány munkavállaló van, hiszen vannak, akik tanítanak, félállásokat töltenek be, ez azonban kis százalék. A nagyobb probléma, hogy akad több filmzenekar, amelyek egy része a szürke és a fekete gazdaságban tevékenykedik. A filmzenekaroknál nem számítanak az előadó-művészeti törvényben meghatározott szabályok, de a borítékban adott fizetések miatt nagy konkurenciát jelentenek az együtteseknek.... Rendezetlen ez a terület. Nem sok hát a zenekar, a finanszírozás az, ami nem követi a működést.*

Nálunk, a Danubiánál minimális az önkormányzati támogatás, hiszen elengedtek minket. Így mi nem állami zenekar vagyunk, mégis abból a forrásból élünk, és rá vagyunk kényszerítve a saját bevételek növelésére, ami a büdzsé 30-35 százaléka körüli.”

Prőhle Gergely arról beszélt, hogy a zenekari businessbe akkor keveredett bele, amikor a Danubiát kivette a III. kerületi önkormányzat.

“Tükrözi a hazai állapotokat, hogy az jelent meg az újságban, hogy Prőhle Gergely zenekart vett... Két vidéki társulat fel is hívott azzal, hogy nem venném meg őket is? ...

Hollerung Gábor helyzetleírásával egyetérttek: káosz van. Amikor a felkérést kaptam a felügyelő bizottsági és az elnöki posztra, azzal a naiv elképzeléssel láttam munkához, hogy azokat a beszélgetéseket, amiket Gábor hiányol, le lehet folytatni... Valóban hiányoznak ezek a fórumok. (...)

A probléma az, hogy azt az állami felelősséget, hogy az adófizetők pénzét hogyan lehet a közérdeknek megfelelő módon elkölteni, ezt a felelősséget nem lehet megkerülni. Még úgy sem, hogy találunk olyan intézményvezetőket, akik a szakmából mondják meg, hogy szerintük hogyan kellene... Az állami felelősség nem átruházható.

Azt a kulturális, zenei, szimfonikus zenekari biotópot fenntartani, aminek birtokában vagyunk, alapvető feladat. Meggyőződésem, ha nincs ilyen állami fórum, akkor ezt a zenekaroknak önszerveződéssel kell megtenniük. Ezzel kapcsolatban voltak naiv elképzeléseim, egyelőre úgy tűnik, hogy sikertelenül...

A nálunk valamivel jobb anyagi állapotú országok kulturális tisztségviselőivel folytatott eszmecsereim során kiderült - megbeszélés kérdése vagy állami, központi ráhatásra történik, de nem lehet megúsni azt, hogy kulturális piacra tekintve, bizonyos szereposztásban megállapodjanak a résztvevők. Nem lehet kamarazene-karként szimfonikus zenekarként viselkedni, nem lehet nagy állami zenekarként operaelőadásokat tartani, mert arra van egy másik együttes.... Az előttünk lévő panelban elhangzottakra reagálva, teljesen abszurdnak tartom, hogy itt ül két kulturális szakember a fővárosból és mindenről csak a Fesztiválzenekar és Fischer Iván jut az eszükbe. Nem nagyon tudom ezt hová tenni...

Nem figyelünk a hagyományra, arra, hogy bizonyos képességek hol vannak meg, s hogy bizonyos brandeket miként lehet nemzetközi szinten is építeni.... Nemcsak a városi politikusok nem ékesítik magukat ezzel

a zenekari tollal, a zenekari igazgatókat sem nagyon látom nemzetközi területeken fellépni, hogy ezt a brandet, Kodály országát képviseljék. Nem az a legnagyobb baj, hogy a pillanatnyi finanszírozást nem tudjuk megbeszélni egymást közt, de ezzel a káosszal, ami így kialakult, az az évszázadok óta növekvő kulturális biotóp, ami a zeneoktatásban van, s az alsó foktól a középfokon keresztül egészen a Zeneakadémiáig nyúlik, az foszlik fel, szépen, lassan... S ennek nemcsak az a következménye, hogy nemcsak zenekari muzsikusként, hanem közönség sem lesz, és ettől az Isten óvjon meg mindannyiunkat!”

A kerekasztal-beszélgetésen az ideai finanszírozásról, pozicionálásról, arculatokról, bérletezésről, iránnyokról is szó esett, a zárókérdésben pedig arról kérdezte a résztvevőket **Tóth László**, hogy mire büszkéek a Covid óta eltelt időszakban, és mi az, ami nem sikerült.

*“Büszke vagyok arra, hogy olyan művészeket sikerül meghívunk, állandó kapcsolatot kialakítani, akikre korábban álomban sem gondoltam - kezdte választát **Lendvai György** - hiszen Maxim Vengerov, Charles Dutoit rendszeresen szerepel nálunk. S ne gondolja senki, hogy mi meg tudjuk fizetni a normál honoráriumukat, de megvan, ki miért szeret hozzánk jönni. Jövőre Christoph Eschenbach érkezik... Amire nagyon nem vagyok büszke, azok a zenekarunknál a bérek, elmaradnak még a többiekétől is. Nagyon alulfinanszírozott a zenekarunk. “*

*“Bennem nagy a csalódottság - folytatta **Pröhle Gergely** -, hogy van-e egyáltalán a zenei világban felelősséget viselő szereplőkben egymás iránti szolidaritás, ami az összhelyzet javításához járulhat hozzá? Hol az a felelősség, ami kinek-kinek a saját együttese iránt jogosan megvan, s a lobbizás, az érdekérvényesítés esetén teljesen természetes? ...*

Mindenkinek van helye a nap alatt, ha valamit elveszteni akar. Méregetjük, hogy ki mennyi kapott, ki kivel van jóban, s hosszútávon, ennyi érzelmi bevándással ez sehová nem fog vezetni...”

Hollerug Gábor azt említette, büszke arra, hogy zenekara a saját bevételeiből hajtotta végre a bérfejlesztést, hogy megdolgoztak mindezért.

“Büszke vagyok a mérhetetlen mennyiségű pofonra is, amit a műsorpolitikámért kapok a nagy magyar művészekről, akik tudják a tutit... - folytatta - játszunk pedig mi is kortárs zenét, csak nem olyat, amitől a közönség egy része öngyilkos lesz. Egy intézményvezető kötelessége, hogy elinduljon egy irányba. S ki kinek fog muzsikálni húsz

év múlva, ha nem törődünk a fiatalokkal? A létező köznyelvet nem lehet ignorálni, lenézni. Mások a mechanizmusok ma, változtatni kell, és ez nem a művészet árulása, hanem a ránk váró feladat, amit el kell végeznünk.

Arra vagyok még büszke, hogy a Dohnányi Zenekar 1990-2000 között száznál több muzsikust adott a magyar zenei életnek, akik ma szólamvezetők, megbecsült tagjai a zenekaroknak. Ez a munka sokat ért, amit soha senki nem akart megbecsülni, tudomásul venni... Szerencsére közülük sokan jönnek már vissza, a normális légkör, s az egymás iránti szolidaritás miatt.

S a fenyegetettség, az ellenállás ellenére hiszek abban, hogy mindezt csinálni kell!

*“A kollégáimra, a munkáinkra vagyok büszke - kezdte **Ács Péter** - szakmai oldalról pedig a Kurtág-operára. Nagy élmény volt a Müpa-előadás és a turné.*

S amire nem... Az a politikának a szakmánkhöz való viszonyulása. Pontosan le tudjuk írni a diagnózist, de erre nem kíváncsi a politika. Olyan deformálódást érzek most, s mondom ezt sok évtizedes tapasztalattal, amilyen még nem volt. Biztos nekünk is változni kell, abban is, hogyan találjuk a dolgokat, de nem látok arra esélyt, hogy bárki meg akarná hallgatni a mondanókat, megismerni a problémáinkat, azt a diagnózist, amivel elő tudunk állni. Ez befulladt...”

Pröhle Gergely azért érdemesnek tartotta a játszóhelyek számát, minőségét, a Zeneakadémiát, a BMC-t említeni, azt, hogy országszerte születtek játszóhelyek. *“Ne felejtjük el, hogy ennek a kulturális zenei világnak a fenntartása nagyon sok pénzbe kerül, amit ki kell gazdálkodni. Nem lennének ennyire pesszimista, mint Péter. Meg kellene nézni azt, hogy a politika és a fiatal generáció számára hogyan lehet vonzó a művészeti águnk. Készül egy olyan konferenciasorozat, ami arról fog szólni, hogy új médiumok, mindaz, ami körülvesz minket, milyen módon befolyásolja a zenehallgatási szokásokat, a koncertlátogatási hajlandóságot. Sok gondolatot kell összegezni benne zenekari, szövetségi szinten, és máris lehet mindez a politika számára is vonzó...”*

*“Higgyétek el, a politika mindig azt válaszolta, hogy álljatok össze hárman - zárta a beszélgetést **Hollerug Gábor** -, legyen közös véleményetek, és mi azt követjük. Ha mi képesek leszünk egyszer közösen kérni valamit a politikától, azt el fogják fogadni. Egyetlen politika sem tud jobb lenni, mint a szakmai közeg... Nem feltétlenül a politikusok a legnagyobb bűnösök, mi vagyunk ügyetlenek, oktalanok vagy kicsinyesek... Ha megpróbáljuk, csodák tudnak történni!” ■*